

Od učutkivanja do osnaživanja: Regionalni odgovor na SLAPP tužbe na Zapadnom Balkanu

Građanske inicijative
Jul 2024.

Od učutkivanja do osnaživanja: Regionalni odgovor na SLAPP tužbe na Zapadnom Balkanu

Izveštaj za Srbiju
Autori: Kruna Savović, Uroš Jovanović
Jul 2024

Regionalno SLAPP istraživanje

Pregled stanja u Srbiji

Uvod

U Srbiji ne postoji anti-SLAPP zakonodavstvo, međutim, domaći pravni sistem poznaje institut zabrane zloupotrebe procesnih ovlašćenja: član 9 Zakona o parničnom postupku („Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014, 87/2018, 18/2020 i 10/2023 - dr. zakon) propisuje da su stranke dužne da savesno koriste prava koja su im priznata tim zakonom; stavom dva istog člana propisana je obaveza suda da spreči i kazni svaku zloupotrebu prava koje imaju stranke u postupku; član 14 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku („Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US) predviđa da je sud dužan da krivični postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava usmerenu na odugovlačenje postupka. Takođe, član 13 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima („Sl. list SFRJ”, br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, „Sl. list SRJ”, br. 31/93, „Sl. list SCG”, br. 1/2003 - Ustavna povelja i „Sl. glasnik RS”, br. 18/2020) zabranjuje zloupotrebu prava i tako što predviđa da je zabranjeno vršenje prava iz obligacionih odnosa protivno cilju zbog koga je ono zakonom ustanovljeno ili priznato.

Institut zabrane zloupotrebe procesnih ovlašćenja potencijalno bi mogao da pomogne u SLAPP postupcima, imajući u vidu da SLAPP postupak podrazumeva zloupotrebu procesnih ovlašćenja, međutim, zloupotreba od koje postojeći institut štiti odnosi se na radnje koje postupak prolongiraju iz samog postupka, a ne pre njegovog započinjanja, što bi u postupcima sa karakterom SLAPP-a bilo neophodno. Dakle, postojeći institut može pomoći da se detektuje zloupotreba koja se čini, ali ne i da se ta zloupotreba dovede u vezu sa razlogom zbog koje se čini, a to je da se optereti, zastraši, kazni ili uznemiri tuženi zbog javnog govora o tužiocu.

SLAPP postupci, iako su dominantno parnični (vode se zbog povrede dostojanstva ličnosti, povrede poslovnog ugleda pravnog lica i sl.), ne moraju nužno biti parnični.

Kroz praksu se pokazalo da se mogu voditi i kao krivični postupci, pokrenuti s ciljem zaštite podataka o ličnosti, pokrenuti zbog narušavanja poslovnog ugleda i kreditne sposobnosti i tome slično. Pored postupaka koji se vode pred sudovima opšte nadležnosti, postupci sa SLAPP karakterom mogu se voditi i pred sudovima posebne nadležnosti, kao što su prekršajni i privredni sud. Takođe, praksa je pokazala da se osim pokrenutih postupaka – parničnih i krivičnih, pokrenutih pred sudovima opšte, ali i posebne nadležnosti – u skupinu SLAPP slučajeva mogu svrstati i same pretnje tužbom.

Imajući u vidu činjenicu da se radi o pojavi koja nije zakonski regulisana, i da sudovi ne vrše identifikaciju postupaka po tom kriterijumu – pouzdan broj SLAPP tužbi u Srbiji nije poznat. U [godišnjem Izveštaju Evropske komisije o Srbiji za 2023. godinu](#), u delu koji se odnosi na slobodu izražavanja, konstatuje se da je došlo do porasta broja tužbi koje imaju SLAPP karakter a usmerene su prema novinarima i medijima u Srbiji. Navedeno je da takve tužbe naročito podnose pripadnici nacionalnih i lokalnih organa, da iste mogu proizvesti efekat *odvraćanja*, uključujući i autocenzuru, kao i da se preko njih vrši pritisak i na finansijske i na kadrovske kapacitete medija. Tokom 2023. godine došlo je do značajnog, i zabrinjavajućeg, porasta SLAPP tužbi podnetih protiv branitelja ljudskih prava. Kako je u izveštaju navedeno, postupke su najčešće pokretali članovi nacionalnih i lokalnih vlasti.

U avgustu 2023. godine Mreža organizacija udruženih u borbi protiv SLAPP tužbi u Evropi – CASE koalicija (Coalition Against SLAPPs in Europe) objavila je izveštaj sa ažuriranim podacima o broju postupaka koji imaju SLAPP karakter. Srbija se toj listi, sa ukupno 28 registrovanih slučajeva, našla na desetom mestu. Važno je naglasiti se da na osnovu dostupnih podataka može zaključiti da je broj takvih tužbi u Srbiji značajno veći.¹ Prema podacima iz datog izveštaja, u periodu od marta do maja 2021. godine samo je kompanija Millennium team d.o.o., godinama unazad angažovana na nekim od najvrednijih građevinskih poslova u Srbiji, podnela Višem sudu u Beogradu (nadležnom za suđenje u medijskim sporovima) ukupno 34 tužbe – 27 tužbi bilo je

¹ U okviru drugog redovnog godišnjeg izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije *Sloboda izražavanja pred sudom* (izveštaj je realizovan od strane Slavko Ćuruvija fondacije i Centra za pravosudna istraživanja), autorka Ana Zdravković objavila je tekst „Slap tužbe – strateške tužbe protiv učešća javnosti”, koji svedoči o tome.

usmereno ka medijima, novinarima i urednicima, dok su ostale bile podnete protiv političkih stranaka i političara koji su u obraćanjima javnosti referisali na tu kompaniju. Podnošenje velikog broja tužbi od strane Millennium team d.o.o. u izveštaju je ocenjen kao „događaj koji veoma podseća na strateške tužbe protiv učešća javnosti”.

Zabrinutost zbog porasta broja strateških tužbi protiv učešća javnosti notirana je i u [izveštaju](#) komesarke za ljudska prava Saveta Evrope Dunje Mijatović, koja je, u izveštaju izrađenom povodom posete Srbiji sredinom marta 2023. godine, navela podatak Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS) da je u 2021. i 2022. godini podneto najmanje 40 tužbi koje se mogu okarakterisati kao SLAPP. U izveštaju je zabeležena i [snažna kritika Evropske federacije novinara](#) (European Federation of Journalists, EFJ) upućena zbog činjenice da je portal KRIK – internacionalno poznat po svom zapaženom istraživačkom izveštavanju o organizovanom kriminalu, korupciji i drugim načinima zloupotrebe moći u Srbiji – suočen sa 12 tužbi podnetih od strane javnih funkcionera i biznismena. Takođe, apostrofirana je prvostepena [sudska presuda](#) doneta u korist policijskih službenika koje su novinari KRIK-a pomenuli u tekstu u kom su se bavili svim SLAPP tužbama podnetim protiv njihovog portala.

U izveštaju su zabeležena i dva postupka koja se vode protiv istraživačkog portala BIRN, zbog izveštavanja o nekretninama u zemlji i inostranstvu koje su u vlasništvu tad aktuelnog gradonačelnika Grada Beograda Aleksandra Šapića. Izveštaj je uključio i slučajeve aktivista i građana koji su javno kritikovali politiku Vlade Republike Srbije i ponašanje državnih službenika. S tim u vezi, ukazano je na 37 građanskih i krivičnih postupaka koje je pokrenuo direktora bolnice u Novom Pazaru protiv aktivista, građana, doktora, pa čak i pacijenata koji su govorili o njegovom postupanju tokom epidemije COVID – 19, zahtevajući da podnese ostavku.

Zbog kompleksnosti u koju izvodi razmatranje tužbi koje imaju SLAPP karakter – kako zbog toga što *SLAPP tužba* nema specifičnu, na nju primenjenu zakonsku regulativu, tako i zbog toga što je zbog nepostojanja iste nemoguće utvrditi tačan broj tužbi sa SLAPP karakterom – u nastavku (ove) analize biće predočeno nekoliko studija slučaja. Cilj je da se kroz rasvetljavanje mehanizama na kojima te tužbe počivaju – prvo omogući njihovo lakše prepoznavanje u praksi, a potom i da se utiče na svest o tome koliko je važno donošenje SLAPP zakonodavstva u Srbiji.

Strategije i taktike koje se primenjuju u SLAPP slučajevima

Detaljnou analizou sudskih dokumenata i medijskih naslova, kao i putem intervjua sa stručnjacima za medijsko pravo i aktivistima koji su se suočili sa SLAPP tužbama, primećene su različite strategije koje koriste podnosioci SLAPP tužbi.

Postoje strategije koje se primenjuju pre podnošenja same tužbe. Najznačajnije od njih su inicijalne pretnje putem davanja **upozorenja**. Upozoravajući određen subjekt da obustavi svaku aktivnost koja je predmet potencijalnog budućeg spora, tužilac želi da ga potpuno odvraća od daljeg rada na samom slučaju. Upozorenjima sleduje **potpuno ignorisanje subjekta**. U slučaju SLAPP tužbi koje su podnete protiv istraživačkog portala KRIK, tužilac je odbio da razgovara sa novinarima portala, pre same objave teksta koji je kasnije bio osporavan pred sudom. Pored toga, subjekti su izloženi ne samo odbacivanju predstavljenih činjenica, već i ciljanim napadima i kampanjama diskreditacije od strane budućeg tužioca.

Primećeno je da i su tužiocu skloni **strategiji podnošenja većeg broja tužbi u veoma kratkom vremenskom periodu**. Tužbe se podnose ili u talasima ili sve odjednom. U specifičnom slučaju sa kojim se KRIK suočavao, tužbe su stizale u talasima, sa razmakom od nekoliko dana, uz dobro osnovanu sumnju na zloupotrebu zakonodavnog okvira u cilju iscrpljivanja tuženog.

Visoki troškovi su takođe jedna od strategija koju koriste tužiocu. Sumnja da zahtevana naknada nije zaista zasnovana na čvrstim činjenicama pokazana je u slučaju SLAPP tužbe protiv portala JugPress, kada je tužilac smanjio tužbeni zahtev na „simboličnih 100 evra“ kako bi njegova tužba bila manje verovatno shvaćena kao SLAPP.

Tužiocu često dodatno otežavaju efekte SLAPP tužbe namernim **produžavanjem sudskih postupaka**. Zakonodavstvo koje reguliše sudske procedure pruža dovoljno prostora i alata za tužioce koji se mogu koristiti za odlaganje suđenja, što dodatno

povećava osećaj pritiska i straha kod tuženog. Na primer, tužioci mogu pokušati da isključe sudije zbog navodne pristrasnosti ili odlučiti da se ne pojave na suđenjima, što iscrpljuje tužene. Pored produžavanja sudskih postupaka, primećeno je da tužioci koriste mogućnost privremenog obustavljanja sudskih postupaka. Ova privremena obustava, zbog odsustva specifičnih procedura u samom postupku, dodatno vrši pritisak na tuženi subjekt.

Kada je reč o **pojedincima pogođenim SLAPP tužbama, primećene su različite strategije koje su tuženi koristili**. Od samog početka, pojedinci pogođeni tužbom su imali advokata sa kojim su se redovno sastajali. Aktivistkinja Dragana Arsić, koja je bila pogođena SLAPP tužbama, navela je u intervjuu za ovo istraživanje da je imala sreće što je njen advokat vrlo dobro vodio slučajeve. Ovo često nije slučaj, jer, prema njenim rečima, regulative u oblasti zaštite životne sredine su često nepoznate advokatima. S druge strane, bilo je aktivista koji nisu odmah angažovali advokata, pa su pokušavali da se sami nose sa slučajevima. Tako je bilo i sa sudskim postupcima koji su vođeni protiv aktiviste Aladina Paučinca, koji je istakao da je bio iznenađen tužbom i da on i drugi pogođeni nisu znali o čemu se tačno radi, pa je njihova početna strategija bila da odgovore na pozive suda i da pokušaju da se sami suoče sa novom situacijom.

Još jedna važna strategija koju su primenjivali pogođeni tužbama bila je traženje podrške od kolega iz sektora civilnog društva. Intervjuisani akteri su naglasili da je podrška organizacija civilnog društva i medija bila jedan od najznačajnijih oblika pomoći koju su primili. Takva pomoć nije bila samo psihološka, izraz javne podrške ili se ogledala u prisustvu na ročištima, već i pružanje pravnih saveta, povezivanje s advokatima koji bi vodili njihove slučajeve, sve što je doprinelo tome da se osećaju manje sami.

Pogođeni SLAPP tužbama nisu odustajali od svojih redovnih i drugih aktivnosti zbog kojih su zapravo i tuženi. Aktivisti su nastavili da rade u javnom interesu, izveštavajući javnost o tome putem društvenih mreža i dalje se povezujući sa kolegama iz organizacija civilnog društva. Istraživački portal KRIK je u intervjuu za ovo istraživanje izjavio da su nastavili sa svojim redovnim aktivnostima kako bi pokazali da SLAPP tužbe nemaju željeni efekat na njih.

Studije slučaja

Tužbe koje je Nenad Popović, tad ministar u Vladi Republike Srbije, pokrenuo protiv glavnog i odgovornog urednika istraživačkog portala KRIK, novinara tog portala, kao i izdavača portala KRIK

U novembru 2017. godine, tekstom „[Srpski državljani u Rajskim papirima](#)”, istraživački portal KRIK najavio je novu istraživačku priču, nastalu u okviru projekta „Rajski papiri”. U tom projektu učestvovalo je 96 medija, iz 67 zemalja. Projekat su vodili međunarodna svetski poznata novinarska organizacija ICIJ i nemački list Süddeutsche Zeitung, a u projektu su, pored istraživačkog portala KRIK, učestvovali i [OCCRP](#), [BBC](#), [Guardian](#), [Le Monde](#), [The New York Times](#) i drugi. Projekat je nastao nakon što su „procurila” dokumenta iz agencije „Appleby”, koja se bavi osnivanjem *ofšor* kompanija. Autentičnost dokumenata koji su se pojavili u javnosti, napominje se, nikad nije osporena, čak ni od strane same agencije „Appleby”. Sve istraživačke priče nastale u okviru projekta objavljene su u istoj nedelji.

Novinari redakcije portala KRIK imali su uvid u dokumentaciju koja se tiče srpskih državljana. U toj dokumentaciji našlo se i ime tad aktuelnog Ministra bez portfelja zaduženog za inovacije i razvoj u Vladi Republike Srbije Nenada Popovića. U tekstu „[Srpski državljani u Rajskim papirima](#)” objašnjeno je zbog čega i kako su se neki ljudi iz Srbije našli u „Rajskim papirima”, a zatim je najavljena priča u kojoj će tema biti aktivnosti ministra Popovića zbog kojih se njegovo ime našlo u pomenutoj dokumentaciji.

Istog dana kada je portal KRIK najavio temu istraživačke priče, na sajtu stranke čiji predsednik ministar Popović, objavljeno je saopštenje u kome se demantuje vest da ministar Popović poseduje firme u *ofšor* zonama, i od novinara zahteva da dostave dokaze kojima bi osporili tvrdnju ministra Popovića.

Nakon tog saopštenja reagovao je portal KRIK objavljujući tekst [„Netačno da Popović nema ofšor firme”](#), u kom su naveli činjenice koje je tužilac demantovao, ali su i ukazali na one koje nije osporio. Novinari su istakli da informacija da Popović ne poseduje firme u ofšor zonama nije tačna, što dokazuje dokumentacija kojom raspolažu. Novinari su upoznali javnost i sa tim da više od mesec dana pokušavaju da urade intervju sa ministrom Popovićem, te da su mu, zbog toga što sa njim nisu uspjeli da uspostave kontakt, pitanja koja bi mu usmeno postavili prosledili su mejlom, ali od ministra Popovića nikad nisu dobili odgovor.

Narednog dana ministar Popović objavio je novo saopštenje u kome je rečeno da je portal KRIK demantovao svoje tvrdnje. Na kraju saopštenja Popović je najavio da će „zbog laži koje KRIK iznosi o njemu” novinare tužiti.

Najavljeni istraživački tekst [„Popović 'visokorizičan' za ofšor agenciju”](#) objavljen je sutradan na portalu KRIK. Gostujući na Radio televiziji Srbije Popović je tekst obeležio kao politički napad na njega lično, ali i na predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića i na Vladu Republike Srbije. I tog je puta demantovao iznete informacije, ponavljajući da će protiv novinara podneti tužbu.

Novinari portala KRIK odgovorili su ministru Popoviću tekстом [„'Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat”](#). Ponovili su ključne informacije do kojih su u svom istraživanju došli, ističući da njihova istraživačka priča nikako ne predstavlja politički pritisak na Popovića, kako ju je on okarakterisao.

Nakon gotovo dva meseca od poslednjeg objavljenog teksta, Popović je Višem sudu u Beogradu, nadležnom za suđenje u medijskim sporovima, podneo četiri tužbe –za svaki tekst po jednu. Sve četiri tužbe podneo je u periodu od sedam dana. Kako su medijski sporovi hitni, odgovor na tužbu trebalo podneti u roku od 8 dana od prijema tužbe. Svakom od tužbi tužilac je tražio iznos od po 1.000.000,00 rsd.

Popović je u tužbama tvrdio da su o njemu objavljene brojne neistinite informacije, zbog čega su mu povređeni čast i ugled. Novinari su pak istakli da su sve podatke objavili na osnovu relevantne dokumentacije dobijene u okviru jednog od najvećih svetskih novinarskih projekata („Rajski Papiri”), kao i da su nakon što su pregledali

dokumentaciju izvršili sve neophodne provere (prikupili dokumenta iz srpskog, kiparskog i ruskog poslovnog registra, kao i dokumentaciju sa Britanskih Devičanskih Ostrva i iz Švajcarske)² i kontaktirali sa svim osobama koje su u istraživanju pomenuli. Iako su više puta pokušali da stupe u kontakt sa Popovićem, on na njihove pozive i poruke nije odgovarao. Tek pošto su svoju istraživačku priču pripremili sa dužnom novinarskom pažnjom, ona se našla na njihovom portalu.

Kako bi sud mogao da razmotri subjektivne okolnosti značajne za utvrđivanje postojanja a onda i trajanja i intenziteta duševnih bolova koji govore o tome da je do povrede časti, ugleda i prava ličnosti došlo – bilo je neophodno da tužilac u sva četiri sudska postupka da iskaz. Tek na osnovu tih iskaza sud je u mogućnosti da tužiocu dosudi pravičnu naknadu štete, ukoliko utvrdi da je istu pretrpeo³. U sva četiri sudska postupka zajedno sud je tužioca pozivao da dâ iskaz preko deset puta. U jednom sudskom postupku ministar Popović na poziv suda nije se odazvao čak šest puta. Izostanke je pravdao odlascima na službeni put u Rusiju i Belorusiju, sastancima sa stranim državnim zvaničnicima, hitnim sastankom u Vladi Republike Srbije i drugim. Opravdanja za izostanak dostavljana su na ročištu, a neki put opravdanja nije ni bilo.

U toku postupka ministar Popović dva puta je zatražio izuzeće jedne od sudija, pozivajući se na to da joj nedostaje nepristrasnost. Kao dokaz za nedostatak nepristrasnosti navedeno je da je sudija za portal KRIK dala izjavu o predmetnom sudskom postupku. Novinari portala KRIK tu informaciju su demantovali.⁴ Osim izuzeća sudije, tužilac je zahtevao i izuzeće zamenika predsednika suda.⁵ Svi zahtevi ministra Popovića bili su odbijeni.

U drugoj polovini decembra 2018. godine, tužilac je podneo zahtev da se prekinu sva četiri postupka, kako njihovo vođenje ne bi bilo tumačeno kao pritisak na medije. U svim postupcima zahtev je bio istovetan. Njim je traženo da se postupak prekine za vreme dok tužilac obavlja ministarsku funkciju.⁶

² <https://www.krik.rs/jedno-od-sudjenja-krik-u-po-tuzbi-ministra-popovica-zavrsono-ceka-se-presuda/>

³ Član 200 Zakona o obligacionim odnosima ("Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 18/2020)

⁴ <https://www.krik.rs/popovic-trazi-izuzece-sudije-koja-ga-je-upozorila-zbog-nedolazaka-na-sudjenje/>

⁵ <https://www.krik.rs/odbijen-popovicev-zahtev-za-izuzece-zamenika-predsednika-suda/>

⁶ <https://srpskanarodnapartija.rs/popovic-zatrazio-sam-prekid-svih-sudskih-postupaka-protiv-krik-a/>

Sredinom 2019. godine tužilac je sudu predao zahteve za povlačenje sve četiri tužbe. Zakon o parničnom postupku predviđa da tužilac može da povuče tužbu bez pristanka tuženog pre nego što se tuženi upusti u raspravljanje o glavnoj stvari. Tužba može da se povuče i kasnije, sve do pravnosnažnog okončanja postupka (što je ovde bio slučaj), samo ukoliko tuženi da pristanak. Povučena tužba ima status tužbe koja nije podneta, te se može podneti ponovo.⁷ O okolnostima da tužilac želi da povuče tužbe, tuženi su bili obavešteni na samom ročištu, na koje je tužilac šest puta bio pozvan da dâ iskaz. Ni tog puta tužilac se u sudu nije pojavio. Nakon što im je predložen tužiochev predlog, tuženi nisu pristali na povlačenje tužbi. Insistirali su na tome da sudija saslušava glavnog i odgovornog urednika KRIK –a, da odustane od saslušanja tužioca, imajući u vidu da se na pozive uporno nije odazivao, i da, u skladu dokazima koji su do tad bili dostavljeni, zaključi raspravu i donese odgovarajuću sudsku odluku.

Nedugo nakon zaključenja rasprave u sudskom sporu vođenom zbog teksta „'Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat”, tužilac je Višem sudu u Beogradu uputio dopise u kojima je izjavio da se odriče tužbenog zahteva u preostala tri sudska spora.

Analiza konkretnog slučaja (ministar Popović protiv novinara redakcije KRIK) reprezentativna je imajući u vidu to da se u njoj mehanizam SLAPP-a može sagledati u nekoliko svojih krucijalnih segmenata.

Tužilac novinarima isprva pretil podnošenjem tužbi zbog objavljenih tekstova. Pretnje, sva je prilika, imaju karakter opomene sa dalekosežnijim efektom. Predstavljaju upozorenje da teme i način na koji se konkretni novinari njima bave – nisu prihvatljiv, ni kad su oni u pitanju, niti kad su u pitanju drugi novinare koji se bave istraživačkim novinarstvom.

Tužena strana *zasipa* se tužbama. Tužbe stižu u *talasima*, jedna za drugom, u vrlo kratkom roku. U konkretnom slučaju, za četiri teksta podnete su četiri tužbe, i sve četiri podnete su u roku od sedam dana. Rok za odgovor na tužbu iznosi osam dana, što

⁷ Član 202 Zakona o parničnom postupku

izgleda kao sračunat potez da se tuženi stavi pod pritisak izuzetno kratkog roka predviđenog da u njemu dostavi svoj odgovor (na tužbu).

Tužbeni zahtev visoko je postavljen. Svakom tužbom traženo je po milion dinara, približno oko 9.500 dolara. Zbog visine iznosa tužbenog zahteva, navedeni slučaj zabeležen je u izveštaju Freedom House kao primer postupka u kome srpski političari, i nakon dekriminalizacije klevete, nastavljaju da podnose građanskopravne tužbe kojima traže izuzetno visoku odštetu.

Tokom postupka tužilac se ne odaziva na pozive suda da dâ iskaz, što za posledicu ima prolongiranje postupka. Istu ulogu odigrao je i tužiočev zahtev za izuzećem postupajuće sudije i predsednika suda. Takvo činjenje upućuje na zaključak da je reč o zloupotrebi procesnih ovlašćenja. Svojim postupanjem tužilac tuženima, koji su se na pozive suda redovno odazivali, uzurpira kako vreme (koje bi posvetili obavljanju vlastitog posla), tako i finansijske kapacitete.

Prekid postupka znači da je postupak i dalje „aktivan”, iako u određenom vremenskom periodu ne traje jer nije zakonski okončan (prekidom postupka prestaju da teku svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji; parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju nikakvo pravno dejstvo prema drugoj stranci, a dejstvo počinje tek kada postupak bude nastavljen). Na taj način postupak i kad je prekinut predstavlja pritisak na redakciju (napominje se da je sud u jednom slučaju doneo [odluku](#) da postupak prekine, dok u ostala tri slučaja zahtev tužioca nije uvažen).

Tužbe koje je Millennium team (Milenijum tim) podneo protiv medija Regionalna informativna agencija JUGPress

Kompanija „Milenijum tim”, već je godinama angažovana na nekim od najvrednijih građevinskih poslova u Srbiji, uključujući i jedan od najpoznatijih projekata u Srbiji,

projekat „Beograd na vodi”.⁸ Radeći na istraživačkoj priči, novinari portala KRIK došli su podataka da je „Milenijum tim” kompanija koja je tokom 2021. godine, kroz saradnje sa javnim preduzećima, samostalno ili u konzorcijumu sa drugim firmama, bila angažovana na projektima čija je ukupna vrednost iznosila oko 12 miliona evra. Vlasnici privrednog društva „Milenijum tim”, otkrili su novinari portala KRIK, bliski su sa Sinišom Malim, nekadašnjim Gradonačelnikom Grada Beograda i Ministrom finansija u Vladi Republike Srbije (na tu funkciju Mali je došao 2018. godine), i njegovom bratu, posredstvom svoje firme, dali su na korišćenje automobil i stan.⁹

Povod za podnošenje tužbi „Milenijum tim” video je u izjavama opozicionih političara datim na konferencijama za štampu održanim početkom 2021. godine u Vranjskoj banji i Leskovcu, ali i u medijskom prenošenju istih. Opozicioni političari kompaniju „Milenijum tim” povezivali su sa koruptivnim radnjama i nezakonitim postupanjima u Vranjskoj banji i okolini Leskovca.

Prema javno dostupnim izveštajima, kompanija „Milenijum tim” podnela je Višem sudu u Beogradu 34 tužbe. Od ukupnog broja tužbi, 27 podneto je zbog medijskog izveštavanja. Prema navodima medija, najveći broj tužbi, čak 12, podneto je protiv „Junajted medija grupe” (*N1, Nova S*), 6 protiv Privrednog društva „Direktno digital news” (portal *Direktno.rs*), tri protiv izdavača dnevnog lista *Danas*, po dve tužbe protiv „Adria news d.o.o. Beograd” i „Centra za demokratiju i razvoj juga Srbije Leskovac”, izdavača novinske agencije „Jugpres”, i po jednu tužbu protiv „Centra za javno zagovaranje demokratije Vranje” i „Tima za razvoj integracije Vranje”.¹⁰

Prvi pravnosnažno okončan postupak po tužbi „Milenijum tima” bio je onaj vođen protiv izdavača i glavne urednice medija „JUGpress”. U tekstu „Jeremić: Vrh režima preko 'Milenijum tima' otima i Vranjsku Banju” doslovno su, bez iznošenja vrednosnih sudova i ličnih komentara, prenete izjave koje su političari dali na konferenciji za štampu.

⁸ Tekst [„Koruptivne veze: „Milenijum tim“ ustupio audi i stan bratu Siniše Malog”](#), autori Dragana Pećo i Pavle Petrović, objavljen na portalu KRIK 22. 7. 2019. godine.

⁹ Tekst [„Država 'Milenijum timu' prošle godine dala poslove vredne gotovo 12 miliona evra”](#), autorka Jelena Radivojević, objavljen na portalu KRIK 5. 3. 2022. godine.

¹⁰ Tekst [„Suđenja zbog čak 29 tužbi Milenijum tima protiv medija posle gotovo godinu dana jedva da su počela”](#), izvor Cenzolovka, autorka Ivana Predić, tekst objavljen na portalu NUNS 22. 3. 2022. godine.

Tužioci, ističe se, nikada nisu tražili objavljivanje demantija. Takođe, osim te tužbe, vlasnici „Milenijum tima” podneli su protiv tuženih, a zbog teksta „Jeremić: Rat korupciji”, još jednu tužbu, u svoje ime.

Razlog za podnošenje tužbe bila je navodna povreda poslovnog ugleda tužioca. Tužbom se zahtevalo sledeće: da se tužiocima naknadi materijalna šteta u iznosu od 100.000 evra, da se tekst ukloni sa sajta, da se na sajtu objavi presuda, da se tuženima zabrani ponovno objavljivanje informacija.

U toku trajanja postupka tužbeni zahtev snižen je na 100 eur. Iznos su smanjili, kako su rekli, da se tužba ne bi tumačila kao SLAPP. Kompanija, izjavili su, „ni u jednom trenutku nije imala na umu takozvane SLAPP tužbe”.¹¹

Sud je tužbene zahteve odbio kao neosnovane.

Tužilac (kompanija „Milenijum tim”) uložio je žalbu, ali je Apelacioni sud u Beogradu potvrdio prvostepenu presudu Višeg suda, kojom je tužbeni zahtev privrednog društva „Milenijum tim” odbijen.

U ovom slučaju, a u vezi s mehanizmima karakterističnim sa tužbe sa SLAPP karakterom, važno je uočiti sledeće. Prvi tužbeni zahtev iznosio je 100.000 evra. Iznos, s valjanim razlogom se može pretpostaviti, dovoljno je visok da izvrši ulogu koju tužba sa SLAPP karakterom treba da odigra: da zaustavi novinare (ne samo te redakcije) u obavljanju njihovog posla – u prenošenju informacija o stvarima o kojima javnost ima opravdan interes da bude obaveštena. Kako tužilac nije tražio objavljivanje demantija, može se pretpostaviti da nije postojala informacija koju je želeo da demantuju, jer da je informacija postojala, nameće se zaključak, demanti bi bio dat, a potom i objavljen. Takođe, tužilac je tek pošto je tužbeni zahtev u iznosu od 100.000 evra izvršio svoju ulogu, rešio da iznos smanji na 100 evra. Postavlja se pitanje zbog čega je iznos tako drastično smanjen. Kako je procenjena pretrpljena šteta ako se ona može

¹¹ Tekst „[Milenijum tim: Odštetni zahtevi protiv medija smanjeni na 'simboličnih 100 evra'](#)”, objavljen na portalu N1.

kompenzovati toliko manjim iznosom? Da li je onda uopšte reč o kompenzaciji, ili je pre reč o zastrašivanju, karakterističnom za tužbe sa SLAPP karakterom?

Tužbe podnete protiv Dragane Arsić, novosadske aktivistkinje iz Pokreta „Ođbranimo šume Fruške gore” zbog protestnih aktivnosti u šetnji „Svi za šume – šuma za sve”

Dragana Arsić je novosadska aktivistkinja, zakonska zastupnica „Uđruženja za zaštitu šuma” i osnivačica ekološkog pokreta „Ođbranimo šume Fruške gore”. Pokret za cilj delovanja ima zaštitu prirode na Fruškoj gori. Primetivši više različitih nepravilnosti na tom terenu, Dragana Arsić i drugi aktivisti više puta su se obraćali nadležnim institucijama. Podnosili su prijave, zahtevajući stručan nadzor i obustavljanje daljih radova na Fruškoj gori. Zbog tih radova više hektara Nacionalnog parka bilo je ograđeno.¹² Jedna od nepravilnosti zbog koje su aktivisti reagovali bilo je blokiranje prirodnih koridora kojim su se kretali kako ljudi, tako i životinje. Žičana ograda koja blokira kretanje nalazi se na granici Nacionalnog parka i preseca staru planinarsku stazu.

Na protestnoj šetnji koja je bila organizovana učestvovalo je oko 40 lica. Šetnja „Svi za šume – šuma za sve” počela je ispred manastira Rakovac, i nastavila se ka brdu Kesten, duž Nacionalnog parka. Krećući se uz ogradu dugačku oko 10 km, učesnici su primetili rupe koje su ukazivale na to da su ih napravile životinje, pokušavajući da prokopaju izlaz. Jedan od aktivista uzeo je brusilicu i na više mesta presekao žicu. Nakon toga su Dragana Arsić i jedan od aktivista rukama spustili žicu, nastojeći da u ogradi naprave prolaz. Razlog njihove akcije bio je jasan: osloboditi prolaz ljudima i životinjama i poslati nedvosmislenu poruku da postoji problem u vezi s ograđivanjem parcela u Nacionalnom parku.

¹² Tekst „[Za čiji račun su ograđeni hektari i hektari Nacionalnog parka Fruška gora?](#)”, autori: Slađana Glušćević i Dinko Gruhonjić, tekst objavljen na sajtu VOICE 3. 6. 2020. godine.

Krećući se šumskim putem, aktivisti su došli do izvora „Neven”, na kom se nalazi tradicionalna česma. Zbog ograde životinje nisu mogle da priđu pojilu. Dragana Arsić rekla je da treba da skinu metalne ankere, a akcijom jednog od aktivista žica je i na tom mestu bila presečena. Zaključak Dragane Arsić bio je da dotad učinjeno predstavlja jasnu i dovoljnu poruku. Nastavljajući šetnju aktivista je brusilicom presekao katanac i otvorio kapiju. Nešto dalje, protestanti su naišli na brda zemlje nastale u sklopu izvođenja građevinskih radova. Nagomilana zemlja im je onemogućila da kretanje nastave šumskom stazom kroz Nacionalni park, pa su put nastavili rubnim delom, ulazeći tako na parcelu na kojoj je izdata dozvola za izvođenje pripremnih građevinskih radova. Na kraju, protestanti su se vratili na betonirani put.

Protest je bio medijski praćen. Tokom šetnje Dragana Arsić dala je intervju televizijskom kanalu koji se emituje na kablovskoj mreži. U intervjuu je objasnila zašto su aktivisti presekli ogradu i zašto su se našli na privatnom posedu osobe koja će ih zbog toga tužiti (zbog „brda zemlje” nisu mogli da prođu). Protestna šetnja i akcija presecanja ograde, kako je rečeno, nisu bili usmereni protiv tužilje i njene porodice. Cilj je bio usmeravanje pažnje javnosti na to da je žuta planinarska staza presečena ogradom koja onemogućava prolaz kroz Nacionalni park. Deo intervju a i reportaža emitovani su, u večernjem terminu, u vestima televizije „N1”.

Osim tog televizijskog kanala, jedan od aktivista prenosio je protestnu šetnju preko stranice pokreta, tako da je tužilja sa akcijom bila upoznata i za vreme njenog trajanja, s obzirom na to da ju je pratila uživo.

Mesto na kome je ograda prvi put presečena nalazi se na parceli Rakovac (Nacionalni park Fruška gora). U vreme protesta na toj parceli pravo vlasništva imala je Eparhija Sremska, dok je izvesna Sanja Petrić imala pravo korišćenja. Sanja Petrić je, o tome 2020. godine piše „Vojvođanski istraživačko-analitičkog portal (VOICE)”, supruga biznismena Nebojše Petrića i jedna od stvarnih vlasnika kompanije „Galens Invest”. Na svoje ime kupila je 205 parcela na Fruškoj gori i njenim obroncima, i jednu parcelu

u Bajinoj Bašti. Osim navedenog, u katastru se na njeno ime vode i dva građevinska placa u Novom Sadu.¹³

Početak oktobra 2021. godine Opština Beočin donela je rešenje kojim je Sanji Petrić izdata građevinska dozvola za izvođenje pripremnih radova radi izgradnje turističko-ugostiteljskog objekta. Četiri dana kasnije, organizovana je protestna šetnja o kojoj je bilo reč.

Protiv Dragane Arsić i još troje aktivista Sanja Petrić podnela je tužbu zbog (navodnog) smetanja državine, tvrdeći da su tuženi neovlašćeno ušli na njen posed i tu „nastavili protestne aktivnosti”. Tužbom je tražena zabrana svakog daljeg uznemiravanja državine tužilje, pod pretnjom novčanog kažnjavanja. Postupak je pravosnažno okončan tako što je tužbeni zahtev odbijen kao neosnovan.

Sanja Petrić tužila je Draganu Arsić i zbog navodne povrede dostojanstva (časti i ugleda), prava ličnosti (prava na imovinu) i zbog pretrpljenog straha. U tužbi je, između ostalog, tvrdila kako joj je tužena organizovanjem protestne šetnje i preduzimanjem određenih aktivnosti (protivpravnim zauzimanjem zemljišta, presecanjem žičane ograde i katanca, pravljenjem prolaza u privatni posed) prouzrokovala štetu. Takođe, tužilja je navela i to da je tužena, na događaj koji je organizovala, pozvala i televizijske ekipe i njima davala izjave u kojima je o njoj (tuženoj) plasirala neistinite informacije, stvarala o njoj lažnu sliku, napadala njenu ličnost, direktno joj ugrožavajući sigurnost... Tužbom je tražila naknadu nematerijalne štete u ukupnom iznosu od 800.000,00 rsd. Pravosnažnom sudskom odlukom tužbeni zahtev odbijen je kao neosnovan.

Po gorenavedenom osnovu, osim Sanje Petrić, protiv Dragane Arsić tužbu je podneo i tužiljin suprug, zahtevajući isti iznos naknade nematerijalne štete. I ovaj postupak je pravosnažno okončan tako što je sud delimično usvojio tužbeni zahtev i tuženu obavezao da tužiocu naknadi nematerijalnu štetu zbog pretrpljenih duševnih bolova usled povrede časti.

¹³ Tekst „[Vlasnica kompanije Galens Sanja Petrić kupila 205 parcela na Fruškoj gori](#)”, autori: Slađana Glušević i Miloš Katić, tekst je objavljen na portalu VOICE 12. 7. 2020. godine.

Sanja Petrić je protiv Dragane Arsić i aktiviste koji je presekao žičanu ogradu i katanac podnela i tužbu za naknadu materijalne štete. Tužbom je tražila iznos od 22.456,97 dinara. Sud je takav tužbeni zahtev odbio kao neosnovan.

Tužilja je tužbu protiv Dragane Arsić podnela i zbog krivičnog dela Povreda poslovnog ugleda i kreditne sposobnosti. Tužbom je traženo izricanje kazne zatvora u trajanju od godinu dana.¹⁴ Docnije, tužilja je tužbu povukla.

Posebno se ističe to da su sve tužbe bile podnete istog dana.

Tužena je tokom trajanja postupaka ukazivala na to da su gospodin i gospođa Petrić, izuzetno moćni i uticajni ljudi koji vode velike firme, protiv nje podneli četiri parnične i jednu privatnu krivičnu tužbu, s ciljem da na nju i druge aktiviste pokreta „Ođbranimo šume Fruške gore” izvrše pritisak ne bi li ih učutkali, zastrašili, finansijski iscrpeli i na kraju odvratili od daljih aktivnosti i kritika njihovog rada. Imajući u vidu navedeno, tužilja je podnete tužbe ocenila kao SLAPP, zbog čega je sudu predložila da ih odbaci. Uputila je sud na to da je u toku priprema teksta Direktive Evropske unije¹⁵ kojim će se obezbediti zaštita ugroženih pojedinaca, na način da će sudovi biti u obavezi da takve tužbe odbacuju kako bi „javna reč” i lica koja su uzbunjivači, branitelji ljudskih prava, aktivisti, pripadnici nevladinog sektora i slično bili zaštićeni.

Navod da je reč o SLAPP tužbama sud je cenio negativno. Međutim, ono što je za ovaj slučaj važno, i što ga čini relevantnim za studiju slučaja, jeste to da je sud zaštitio *javni interes*. Kada se govori o tužbama koje imaju SLAPP karakter, govori se o tužbama kojima tuženi biva „zasipan”, zastrašen, visinom tužbenog zahteva zaplašen... kako bi bio onemogućen da obaveštava o stvarima o kojima javnost ima opravdan interes da bude obaveštena. S tim u vezi, navode se reči suda iz presuda u postupcima za smetanje državnine i postupku za naknadu nematerijalne štete po tužbi Sanje Petrić:

¹⁴ Tekst „[Petrići odustali od krivične tužbe protiv aktivistkinje Arsić: Više ne traže zatvor, samo pare](#)”, autorka Dragana Prica Kovačević, tekst je objavljen na portalu Radio 021 dana 13. 12. 2022. godine.

¹⁵ U vreme pisanja ovog izveštaja Evropski parlament je usvojio [Anti-SLAPP direktivu](#).

U konkretnom slučaju, svrha akta i namera tuženih nedvosmisleno je utvrđena kao slanje poruke i skretanje pažnje javnosti, pri čemu su tuženi vodili računa o obimu svojih dela u smislu da su, a što proizlazi iz video zapisa koji je sud reprodukovao u prisustvu partijskih stranaka, pazili da ne nanesu veliku štetu tužilji već su radnje usmerili samo ka oslobođenju prolaza za ljude i životinje. U tom smislu, njihove radnje, po stavu ovog suda, svakako spadaju u spektar zaštite člana 10 Evropske konvencije i člana 46 Ustava Republike Srbije. [...] S obzirom na to da su tuženi javnosti ukazivali na to da su zatvorene za prolaz tradicionalne, markirane, planinarske staze, da je Nacionalni park ograđen zbog čega je nedostupan i ljudima i životinjama u jednom svom delu, sud nalazi da se tuženi jesu bavili temom od opšteg interesa za javnost, jer iz odredbi koje regulišu navedenu oblast i proizlazi da je Nacionalni park dostupan za prolazak i boravak svima, uz poštovanje pravila o neugrožavanju prirode. Činjenica da su na protestnoj šetnji učestvovali desetine učesnika, da je protest bio medijski praćen, da je reportaža o njemu bila u vestima u večernjem terminu jednog televizijskog kanala samo potvrđuje zaključak suda. I na osnovu svega iznetog radnje tuženih uživaju zaštitu člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, te samim tim i člana 46 Ustava Republike Srbije. Sud je vodio računa pritom da radnjama tuženih imovina tužilje nije pretrpela znatnu štetu, nije ugrožena niti oštećena u velikom obimu već jednočinim aktom mestimičnog demontiranja ograde i prolaskom preko parcela u državini tužilje.

Tužbe protiv Aladina Paučinca, aktiviste iz Novog Pazara

U julu 2020. godine, suočeni sa nedostatkom transparentnosti i porastom stope infekcija i broja smrtnih slučajeva od kovida, kao i izveštajima o nestašici zaštitne opreme i pogoršanju uslova u zdravstvenim ustanovama grada, grupa građana počela je svakodnevno okupljanje ispred Opšte bolnice u Novom Pazaru, zahtevajući ostavku vršioca dužnosti direktora Meha Mahmutovića i njenovih najbližih saradnika. Ovi protesti trajali su više od sto dana. Pored toga, nekoliko desetina specijalista zaposlenih u bolnici potpisalo je peticiju kojom su od Ministarstva zdravlja tražili smenu Mahmutovića, navodeći loše upravljanje pandemijom.

Dok su vlasti odbijale da otkriju pravu razmeru zdravstvene krize, društvene mreže su bivale preplavljene objavama nezadovoljnih građana, koji su kreirali Facebook grupe gde su diskutovali o upravi bolnice. Tačan broj žrtava ostaje nepoznat do danas,

međutim, istraživanja su pokazala da je u tom periodu grad Novi Pazar bio najveće žarište infekcije kovidom u Evropi. Do 1. jula 2020. godine, Novi Pazar je beležio stopu smrtnosti koja je bila čak 300 odsto veća u poređenju sa prethodnom godinom, što je skoro 10 puta više nego u ostalom delu Srbije.

Kao odgovor na sve veću javnu kritiku protiv njega, direktor opšte bolnice u Novom Pazaru Meho Mahmutović podneo je ukupno 37 privatnih građanskih postupaka i krivičnih tužbi protiv aktivista, građana, kolega lekara, čak i protiv jednog pacijenta koji je govorio negativno o njegovom vođenju epidemijske situacije, zahtevajući njegovu smenu.

Aladin Paučinac, koji je predvodio proteste protiv zdravstvenih vlasti u Novom Pazaru, suočio se sa 9 tužbi za klevetu koje je Mahmutović podneo protiv njega. Neke od njih su bile građanske parnice, dok su druge bile privatne krivične tužbe, zbog komentara koje je Paučinac ostavljao na društvenim mrežama i davao na protestima, a svi su se odnosili na kritiku Mahmutovićevog upravljanja zdravstvenom krizom u tom gradu u jeku pandemije 2020. godine.

Osnovni sud u Novom Pazaru je u jednom od slučajeva doneo presudu delimično uvažavajući tužbeni zahtev za nematerijalnu štetu. U presudi se navodi da je tužilac podneo tužbu u kojoj tvrdi da je Paučinac postavio komentar na mreži Facebook o Mahmutoviću u kojem su sadržane neistine i uvredljive izjave, nanoseći time štetu Mahmutoviću povredom njegovog ugleda i časti. Ove izjave su bile javne, kako je navedeno, jer su bile objavljene na društvenim mrežama dostupnim javnosti, a s obzirom na to da su izjave bile neistinite i uvredljive, tužilac je pretrpeo nematerijalnu štetu jer su mu povređeni ugled i čast.

S druge strane, Paučinac je negirao sve navode. Nije osporio činjenicu da je objavio komentare na svom profilu na društvenim mrežama, ali je naveo da te aktivnosti nisu bile usmerene protiv ličnosti tužioca, već kao kritika rukovodstva bolnice u Novom Pazaru tokom pandemije. Dalje je naveo da je osnivač Inicijative slobodnih građana, organizacije koja se bavi zaštitom ljudskih prava, i da je i do sada kritikovao dešavanja u gradu koja su bila na štetu građana. Paučinac nije poricao da su reči koje je koristio bile neprikladne, već da su bile rezultat njegove revoltiranosti situacijom u bolnici. Takođe je naveo da je tužilac bio angažovan u političkoj kampanji jer su izbori bili raspisani u to vreme. Rekao je da je kritika bila usmerena na Mahmutovića ne kao

običnog građanina, već kao javnog zvaničnika i rukovodioca bolnice, jer je bio nezadovoljan njegovim upravljanjem kriznom situacijom. Dodao je da nije postupao kao običan građanin, već kao aktivista svoje organizacije i da se situacija u bolnici popravila nakon njegovih reakcija, sudeći po izveštajima različitih medija. Paučinac je odbacio tužbe, navodeći da je to bilo u interesu javnosti da bude informisana o nepravilnostima u radu bolnice koju je vodio tužilac.

Slučaj Aladina Paučinca specifičan je jer je on bio suočen sa privatnim krivičnim tužbama za krivično delo “neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđih dokumenata, prikaza i snimaka”, za koje je oslobođen presudom Osnovnog suda u Novom Pazaru 11. aprila 2023. godine, i poslednjom u nizu, za “uvredu u produženom trajanju”, za koju je kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 250.000 dinara (preko 2.130 evra), uključujući sudski paušal od 15.000 dinara, naknadu troškova u vezi sa sudskom taksom za podnošenje privatne tužbe u iznosu od 3.920 dinara, kao i naknadu troškova krivičnog postupka za angažovanje advokata u iznosu od 475.200 dinara (oko 4.000 evra). Viši sud u Novom Pazaru kasnije je smanjio iznos novčane kazne za krivično delo na 150.000 dinara (oko 1.280 evra).

Odbrana Aladina Paučinca uložila je žalbu na ovu presudu, pozivajući se na argumentaciju pokušaja “uticanja” na direktora bolnice i pozivanja na odgovornost zbog propusta u njegovom radu, negirajući pritom nalaze iz presude da je Paučinac imao nameru da ponizi tužioca. Sud je odbio žalbu, potvrđujući nalaze iz presude da je Paučinac uputio uvredljive reči Mahmutoviću sa ciljem da ga ponizi, povredi njegovo lično dostojanstvo i naruši mu čast i ugled. Sud je naveo i da je Paučinac izrekao uvrede u stanju pune svesti, svestan svojih postupaka, i to putem društvene mreže Facebook, koja je “alat sličan štampi, radiju i televiziji”.

Uticaj na učešće javnosti / javno učešće

SLAPP tužbe ograničavaju javno učešće / učešće javnosti i u velikoj meri onemogućavaju rad i delovanje u javnom interesu. Predstavnici Mreže za istraživanje kriminala i korupcije (KRIK) naveli su da SLAPP tužbe finansijski i vremenski isrpavaju one koji su njima pogođeni. Šire posmatrano, SLAPP tužbe ne

samo što stvaraju ogroman pritisak, već smanjuju i produktivnost jer su pogođeni primorani da se posvete pripremi odbrane, umesto da obavljaju svoje redovne aktivnosti. Pored toga, SLAPP tužbe imaju dalekosežne posledice jer vode u autocenzuru, suzbijanje aktivizma i društvene organizovanosti. Predstavnici KRIK-a ističu da se aktivisti često pitaju da li je nešto uopšte vredno objavljivanja ako bi to potencijalno moglo da dovede do tužbe, čime upravo SLAPP tužbe i blokiraju rad i delovanje organizacija civilnog društva. Posebno su pogođene manje lokalne i regionalne organizacije, čiji su budžeti znatno manji.

SLAPP tužbe takođe imaju negativan uticaj i na samu zajednicu u kojoj aktivisti i organizacije civilnog društva deluju, što dodatno dovodi do negativnih posledica po njih same. Prema rečima Aladina Paučinca, vest o tužbama brzo se proširila njegovom lokalnom zajednicom, čiji su članovi bili skeptični u pogledu ishoda sudskih postupaka. Ovo je stvorilo dodatni pritisak na sve pogođene.

Negativni uticaj koji SLAPP tužbe proizvode u vidu pritiska, stresa i uznemirenosti istakla je i aktivistkinja Dragana Arsić, koja je izjavila da je osetila olakšanje kada je stigla podrška drugih aktivista i organizacija. Arsić je takođe međutim istakla i pozitivne primere koji su se pojavili u aktivnističkoj zajednici, kao i pozitivne promene koje je primetila nakon suočavanja sa SLAPP tužbama.

Naime, SLAPP tužbe i sudski postupci stvorili su neku praksu i aktivisti su stekli neprocenjivo iskustvo koje je bilo od značaja za sve one koji su tuženi ili se suočavaju sa pretnjom pokretanja tužbe. Na primeru aktivistkinje Dragane Arsić, aktivisti iz Bosne i Hercegovine tražili su pomoć u vidu saveta o tome kako se nositi sa tužbama koje su dobili zbog njihove borbe protiv izgradnje hidroelektrana, čime bi se značajno nanela šteta životnoj sredini na lokacijama gde je izgradnja bila planirana. Arsić je najavila da su njeni slučajevi, kao i slučajevi drugih aktivista, doveli do razmene informacija i iskustva, ali i značajnog umrežavanja onih koji rade u javnom interesu.

Zaključci i preporuke

Iako tužbe nisu prepoznate kao SLAPP, činjenica da je zaštita interesa javnosti bila u fokusu – govori o tome da potreba za donošenjem SLAPP zakonodavstva postoji. Ukoliko bi takvo zakonodavstvo postojalo, javni interes, kad je već u fokusu, bio bi zaštićen znatno efikasnije.

1. Kontinuirana razmena informacija između novinara, aktivista i ostalih lica koja su pogođena tužbama sa SLAPP karakterom;
2. Edukacija sudija u pogledu prepoznavanja SLAPP fenomena;
3. Ujednačavanje sudske prakse u postupcima koji imaju SLAPP karakter;
4. Podsticanje strukovnih udruženja u pogledu pružanja pravne pomoći licima pogođenim tužbama sa SLAPP karakterom;
5. Izmene zakonodavstva u cilju rešavanja pojave SLAPP postupaka, vodeći računa o tome da pravo na pristup sudu ne bude ugroženo, kao i da ne dođe do eventualne zloupotrebe prava od strane tuženih.